

ТМ	Г. XXXV	Бр. 3	Стр. 1083-1086	Ниш	јул - септембар	2011.
----	---------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

Примљено: 3. 7. 2011.

Драган Јаковљевић
Универзитет Црне Горе
Филозофски факултет
Никшић

НЕПРИХВАТЉИВОСТ ЈЕДНОГ СУБЈЕКТИВИСТИЧКОГ СТАВА ПРЕМА КРИТИЦИ И ВЛАСТИТИМ ДОСТИГНУЋИМА

*Чини ми се да сам више грешио када сам
слушао свој разум, него када сам слушао своју крв.*
Ђ. Шушњић, *Молитва*, Београд 1997, стр. 13

У броју 4 ТЕМА за 2010 годину објављени текст Ђуре Шушњића *Из архиве остарелог искуства* (стр. 1091-1101) садржи више проблематичних аспеката, нарочито у помпезно насловљеном одељку *Критика и ја* у којем аутор излаже свој став према критичарима његових радова (стр. 1091). Симптоматично је стартно персоналистичко усмерење тог "става": уместо да се сажето осврне на бар неке главне критичке аргументе који су били изношени против од њега у различитим публикацијама заступаних теза и понуди свој коментар, аутор се је наине рађе определио за једно паушално карактерисање самих *критичара*, аутора тих аргумената. И ту онда на обезвређујућим квалификацијама које једним делом упућују на интелектуални, другим на морални профил аутора изнетих критика није уопште штедео:

Тако се критичари класификују и као "нижи организми у публицистици и друштвеним наукама"(стр.1094), као "ситни трговци туђим духом" који "вређају мерила истине и смисла"(исто), те чак изричито као "лажови" који (наводно) "уништавају духовно и морално здравље друштва"(исто)! Овакве су тешке и агресивне квалификације ретко виђене и на нашој домаћој, повремено темпераментној интелектуалној сцени, па утолико није сасвим разумљива лагодност

са којом је редакција ТЕМА пристала на њихово публикување. Може додуше донекле бити разумљива лична огорченост критикованих аутора према њиховим критичарима (а нарочито онда, када је са изложеним критичким примедбама тешко изићи на крај). Али, било је ипак на редакцији да постави извесне лимите за експресију такве огорчености пре њеног изношења у јавност преко страница овог часописа. Последње тим више, што се у јавности зна ко је све формулисао критичке аргументе у односу на Шушњићеве списе и какви су ти аргументи били: да се је ту често радило о људима од извесног стручног ауторитета и академског интегритета, те о врло релевантним и теоријски озбиљним аргументима. Додуше, колико је познато, у укупности тих критика је у једном ранијем периоду било и појединих, које су долазиле са догматско-марксистичких позиција. Једино коректан начин поступања с обзиром на то би при заузимању оваквог ретроспективног "става према критичарима" био међутим тај, да се поједине такве критике сасвим експлицитно издвоје и њихови носиоци именују.¹ Али, то Шушњић управо избегава, остављајући да његове дисквалификујуће оцене важе наводно за (све) *критичаре* његових списа, те тиме себи уштеђујући тежак посао, да се одбрани од оних (иначе вишеструких) критика које нису биле ни догматске нити промашене. То је пак у двоструком погледу врло некоректно: како што се тиче игнорисања критика, тако и што се тиче имплицитног протезања обезвређујућих персоналних квалификација на све критичаре.²

Тиме он крши према Поперу елементарно правило игре зване *наука* које се састоји у спремности на прихватање *критике* и повлачење одговарајућих консеквенци из ње. Ко на то није спреман, искључује себе из те игре, као што је то на делу учинио Шушњић практикујући један проблематично *дволичан* став: Док се је у својим списима слаткоречиво залагао за *дијалог*, сам је када се ради о његовим властитим тезама и њиховим оспоравањима од стране других теоретичара настојао да сваки озбиљнији дијалог *избегне*, водећи уместо тога безбедне монологе и очекујући за њих аплаузе!

¹ У ствари, са моралног аспекта ни увреде на рачун догматских критичара нису мање проблематичне. Ако је неко догматичар, то подлеже демонстрирању теоријском анализом његових гледишта. Друга ствар је међутим његово лично достојанство које не подлеже повређивању у следу налаза да се, ето, ради о догматичару (у домену социологије или филозофије). Последње не може наине пружити никакво морално оправдање за увредљиве квалификације типа да је неко "нижи организам"... исл.

² Уп. међу инима рецимо критике из пера Сергеја Флереа, Мирољуба Јевтића и др. Од мојих критика упоредити оне изложене у књизи *Религије и вредности* (Подгорица-Београд, 2006, стр. 23-59 и стр.77-150), као и чланак *О једном неразумевању толеранције*, Социолошки преглед, No.1-2, Београд 2001.

Да би некако оправдао своје упадљиво избегавање да се одреди према садржајима изложених релевантних критика, Шушњић нам онда у датом тексту нуди изговоре као што су следећи: Да "ниједан критичар" наводно "није знао више" од њега "о одређеној ствари" (исто), те да "не види разлога" "да полемише са неким о стварима о којима нема правог појма" (исто). Тиме заправо само на један неуверљив и прозиран начин покушава себи прибавити алиби за прикривање властите неспремности за суочавање са критичким аргументима, те за *властиту интелектуалну немоћ* пред тим аргументима. Уједно да некако очува привид тобожње недодирљивости оних позиција и теза које се износе у његовим списима.

Насупрот таквом неуверљивом реторичком настојању може се констатовати да се је у више критика показало да критичари ипак итекако имају појма, те да знају више од њега о одређеним стварима – као што би се то конкретно дало показати навођењем одговарајућих места из неких од публикованих критика. Тако је ова "птица небеска" која је свила "своје гнездо у духовним висинама" како самог себе скромно оцењује Шушњић (стр. 1095), упркос оваквим високим зарицањима у ствари у односу на више формулисаних критика била испод (а не никако изнад) њиховог нивоа.

Своје претенциозно дељење лекција другима аутор у подучавалачком заносу протеже онда чак и на модерне научнике уопште : за њега је савремени научник "разуман али није уман, он је учен али није мудар, он је свестан али није самосвестан", јер наводно "нема јасне свести о највишим вредностима и нормама живота" (стр. 1095). Али, откуд би то наш мудри и самосвесни аутор желео то да зна, да ствари са модерним научницима стоје тачно тако? Биће да се овде ипак ради о једној надменој измишљотини. Јер, довољно је сетити се таквих модерних научника као што су Алберт Ајнштајн, Вернер фон Хајзенберг, Карл Фридрих фон Вајцекер ... и многи других, да би се намах уочила сва апсурдност таквог подметања. Шушњићева имплицитна умишљена претензија, да би такве бриљантне умове требало тек освешћивати о "највишим вредностима" живота тешко да може представљати нешто друго до једну којештарију.

Своја до неукуса саморекламерска и нарцисоидна фразирања Шушњић најзад заокружује у резимеу датог текста (само-)прокламујући себе као "*водећег српског социолога*". Такав поступак је незапамћен у пракси писања текстова за часописе домаћих социолога и филозофа поврх тога намеће одређена питања. Пре свега, узмемо ли ту лидерску самопрокламацију озбиљно, поставља се питање, *по чему би то он требао да нам говори као водећи српски социолог* ? Какве је све то он оригиналне и крупне доприносе домаћој социологији (о социологији на интернационалном нивоу већ и да не говоримо) пружио и могу ли се ти доприноси уопште поредити са онима рецимо

једног Војина Милића? Да ли је можда као такав лидер већ општеприхваћен у српској научној заједници (scientific community) као што је својевремено био општеприхваћен Михаило Марковић као водећи српски филозоф? Нажалост, Шушњић је далеко и од примисли на такву општеприхваћеност и ауторитет каквог је међу српским филозофима уживао Марковић. Оно што му преостаје за утеху, била би по свој прилици ласкања неких о стању истраживања у савременој социологији (као и филозофији) не најбоље обавештених појединаца, који онда у складу са својом неадекватном перспективом бивају склони ка томе да Шушњићеве неоригиналне и теоријски изразито слабо фундирани списе виде као тобожње узлете у "духовне висине", те велике доприносе науци.³

Да резимирамо: Када неки аутор у оцени властитог научног рада очигледно нема осећања за меру и срља у неукус раскалашних самохвалисања, онда би се редакција једног озбиљног часописа као што су то ТЕМЕ могла осетити позваном да таквом аутору помогне у налажењу прихватљиве мере. Нажалост, та редакција је изгледа Шушњића потпуно лишила такве неопходне помоћи и тиме читалштву сервирала једну проблематичну саморекламерску прозу праћену жестоким увредама на рачун његових критичара, па тако и оних домаћих стручњака, који су аргументовано указивали на вишеструке теоријске дефиците његових бројних списа.

Претходним наравно није речено да овај аутор није пружио и извесне регистровања вредне подстицаје унапређивању дискусије у домаћој социологији. Његове укупне доприносе би међутим ваљало одмеравати у складу са у свету давно прихваћеним интересубјективним стандардима научне рационалности, а не сагледавати их у светлу његових личних жеља и осећања, те амбиција за лидерством.

---

³ Као што је у колегијалној јавности већ познато, такве пренапухане гласине о Шушњићевом интелектуалном формату обичава пласирати и једна солидарна група његових дужника, наиме лица којима је он потписивао докторате и реферате (за изборе у академска звања).